

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

684

VITENDO VYA KUJIFUNZA SANAA

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka: 2013

Maelekezo.

1. Karatasi hii ina sehemu **A**, **B** na **C**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **mawili (2)** kutoka katika kila sehemu **B** na **C**.
3. Andika majibu yako kwa kalamu ya wino wa bluu au mweusi isipokuwa michoro ambayo itachorwa kwa penseli.
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** katika chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali yote katika sehemu hii

1. Ainisha sifa nne za zana za kufundishia na kujifunzia somo la Vitendo vya Sanaa.

Zana za kufundishia na kujifunzia somo la Vitendo vya Sanaa zinawezesha mwanafunzi kushirikiana kikamilifu katika shughuli za kisanaa kwa vitendo. Watoto wanaposhirikiana na zana hizi, wanapata nafasi ya kujifunza kwa kufanya badala ya kusikiliza maelezo tu, jambo linaloongeza uelewa wa dhana za kisanaa.

Zana hizi pia zinaongeza ubunifu na hamasa ya watoto wakati wa kujifunza. Watoto wanapopata vifaa vinavyowezesha maonyesho ya rangi, michoro au maumbo, wanakuwa na motisha ya kujaribu mbinu mpya na kuunda vitu vya kipekee.

Zana za kisanaa hufanya mafunzo kuwa rahisi kueleweka na kufuata kwa vitendo. Badala ya kuwasilisha dhana kwa maneno tu, zana hizi hurahisisha watoto kuona, kugusa na kuunda, jambo linalowasaidia kuelewa kwa urahisi.

Zana hizi pia zinafaa kwa umri na kiwango cha maendeleo ya watoto wa Elimu ya Awali. Zana zilizochaguliwa vizuri zinawiana na uwezo wa mikono, maono na akili ya watoto, na hivyo kuleta matokeo bora katika mafunzo ya kisanaa.

2. Taja vifaa viwili unavyoweza kuvitumia kuwasilisha dhana ya rangi kwa watoto wa Elimu ya Awali na kwa kila kimoja elezea jinsi utakavyokitumia.

Karatasi za rangi ni kifaa kimoja ambacho kitawasaidia watoto kuona na kujifunza rangi tofauti. Nitazitumia kwa kuwapa watoto nafasi ya kuchora, kuunganisha rangi na kuunda michoro yao wenyewe, jambo linalowawezesha kuelewa tofauti na mchanganyiko wa rangi.

Vitambaa vya rangi ni kifaa kingine chenye manufaa kwa maonyesho ya rangi kwa vitendo. Nitavitumia katika michezo ya rangi au maonyesho ya mchanganyiko wa rangi, ambapo watoto wataweza kugusa, kuona na kuelewa jinsi rangi zinavyoweza kuunganishwa na kubadilika.

3. Kwa kutumia hoja mbili, tofautisha kati ya mbinu shirikishi na mbinu shirikishi kiasi.

Mbinu shirikishi inahusisha ushiriki kamili wa watoto wote katika mafunzo. Watoto wanashirikiana kwa pamoja katika majadiliano, michezo, au maonyesho ya kisanaa, jambo linalowasaidia kuelewa dhana kwa vitendo na kukuza uhusiano kati yao.

Mbinu shirikishi kiasi inahusisha ushiriki mdogo wa baadhi ya watoto au kikundi kidogo wakati wengine wanabaki kuangalia au kusimamia. Mbinu hii inalenga zaidi kutoa mwongozo au kutathmini matokeo ya kikundi dogo, na si kushirikisha kila mtoto kwa kiwango sawa.

4. (a) Eleza maana ya neno Ufinyanzi.

Ufinyanzi ni mbinu ya kisanaa inayohusisha kuchora au kuchapisha michoro, maumbo au michanganyiko ya rangi kwa kutumia zana mbalimbali. Lengo ni kuunda picha au muundo maalum unaoweza watoto kueleza mawazo na hisia zao kwa vitendo.

(b) Orodhesha misingi miwili ya Ufinyanzi.

Msingi wa kwanza ni kutumia mistari, maumbo na rangi kwa mpangilio unaoeleweka. Hii husaidia mtoto kuunda picha zenye mpangilio na muundo, na kuelewa kanuni za uchoraji.

Msingi wa pili ni kufanya majaribio na ubunifu katika kuunda picha. Watoto wanash encouraged kujaribu mbinu mbalimbali, kuchanganya rangi na maumbo ili kukuza ubunifu wao.

5. Ainisha mbinu nne zinazotumika katika kuwafundisha watoto wa Elimu ya Awali mada ya usimulizi wa hadithi.

Mbinu ya kusoma hadithi kwa sauti inawawezesha watoto kufuata hadithi na kuelewa matukio kwa maneno. Sauti ya mwalimu husaidia kutoa hisia na kuvutia watoto.

Mbinu ya kuigiza hadithi inawawezesha watoto kuigiza wahusika na matukio. Hii inaboresha uelewa wa kina wa hadithi na huchochea ubunifu.

Mbinu ya kuunda picha za hadithi inahimiza watoto kuchora au kutengeneza picha zinazohusiana na matukio ya hadithi. Hii inasaidia kuendeleza ufahamu na kumbukumbu.

Mbinu ya kujadili hadithi inawawezesha watoto kuzungumza juu ya matukio, wahusika na hisia zilizomo kwenye hadithi. Hii inaboresha mawasiliano na uchambuzi wa matukio.

6. (a) Eleza maana ya wimbo.

Wimbo ni kipande cha kisanaa kinachopigwa au kuimbwa kwa sauti. Wimbo hutoa burudani, elimu na hisia, na husaidia watoto kuelewa mada fulani kwa njia ya sauti na mdundo.

(b) Bainisha hatua tatu za kufundisha wimbo mpya kwa watoto wa Elimu ya Awali.

Hatua ya kwanza ni kuonyesha wimbo kwa watoto kwa kutumia sauti na ishara. Hii inawawezesha kumfuatilia mwalimu na kuelewa mdundo na maneno.

Hatua ya pili ni kurudia wimbo kwa pamoja hatua kwa hatua. Watoto wanapojirudia, wanapata ujuzi wa wimbo na kumbukumbu ya maneno na mdundo.

Hatua ya tatu ni kufanya mazoezi ya wimbo kupitia michezo au ishara. Hii inasaidia kuimarisha kumbukumbu na kuelewa maana ya wimbo kwa vitendo.

7. (a) Eleza maana ya neno kupiga chapa.

Kupiga chapa ni mbinu ya kisanaa inayohusisha kusugua au kuchapa rangi au nyenzo juu ya karatasi au uso mwingine kwa kutumia chombo maalum. Lengo ni kuunda muundo, picha au maumbo kwa njia ya vitendo.

(b) Taja vifaa vinne vinavyotumika katika kuchapa maumbo kwa kusugua.

Laini ya mpira hutumika kusugua rangi au nyenzo nyingine ili kuunda maumbo laini au tofauti.

Spatula inatumika kusambaza rangi au kuunda michoro maalum kwa kutumia mwendo wa kusugua.

Mbao ndogo hutumika kuchapa au kubonyeza maumbo kwa kutumia nguvu ndogo, na kutoa muundo maalum.

Vipande vya foam au mpira wa rangi vinatumika kusugua rangi kwa usahihi na kwa mbinu ya vitendo, kuunda textures au maumbo tofauti.

8. Chambua vifaa sita vya uchoraji vinavyotumika na watoto wa Elimu ya Awali na sifa zake.

Penseli za rangi zinatoa rangi angalau kwa mstari na zinarahisisha watoto kuchora michoro midogo au maumbo.

Kalamu za rangi zinatoa mistari safi na ya kudumu, na zinafaa kwa kufundisha mpangilio wa rangi na maumbo.

Chaki za rangi zinatoa rangi laini na rahisi kusambazwa, hufanya majaribio ya rangi kuwa rahisi na ya kuvutia.

Rangi za maji zinachanganyika kwa urahisi na kutoa fursa ya kujifunza mchanganyiko wa rangi na textures.

Rangi za mafuta hutoa rangi yenye nguvu na inafaa kwa michoro yenye maumbo makali au yenye kina.

Alama za rangi (crayons) ni rahisi kutumia na haziwezi kuharibu mazingira, na zinafaa kwa watoto wadogo wanaojifunza kuchora.

9. Bainisha mbinu nne zinazofaa kufundishia mada ya ufinyanzi kwa watoto wa Elimu ya Awali.

Mbinu ya maonyesho inahusisha mwalimu kuonyesha hatua za ufinyanzi. Watoto wanapofuata, wanajifunza kwa vitendo jinsi ya kutumia zana.

Mbinu ya kufanya majaribio inawawezesha watoto kujaribu mbinu mbalimbali za ufinyanzi, kuchanganya rangi na maumbo ili kukuza ubunifu.

Mbinu ya kushirikiana inawawezesha watoto kufanya michoro au miradi ya pamoja, kubadilishana mawazo na kujifunza kutoka kwa wenzake.

Mbinu ya kuelezea na kujadili inasaidia watoto kueleza michoro yao, kupata mrejesho na kuelewa tofauti za mtazamo na mbinu za wenzake.

10. Kwa kifupi, eleza maana ya dhana zifuatazo kama zinavyotumika katika ufundishaji na ujifunzaji wa watoto wa Elimu ya Awali:

(a) Njia ni mkondo au mpangilio wa hatua zinazofuatwa katika kufundisha au kujifunza somo fulani ili kupata matokeo bora.

(b) Mbinu ni njia maalum au mbinu zinazotumika kufundisha au kueleza somo kwa vitendo au nadharia, kama mbinu ya maonyesho, ufinyanzi au uchoraji.

(c) Zana ni vifaa vya kifaa au vya kisanaa vinavyotumika kufundisha au kujifunza, ili kurahisisha mafunzo na kuongeza uelewa wa mwanafunzi.

(d) Makunzi ni vikundi vidogo vya watoto vinavyoundwa kwa ajili ya kushirikiana katika mafunzo au shughuli za kisanaa, ili kukuza ushirikiano na mazungumzo ya pamoja.

SEHEMU B (Alama 30)

Jibu maswali mawili (2) kutoka katika sehemu hii

11. "Vitendo vya Kujifunza Sanaa ni somo la vitendo zaidi kuliko nadharia." Thibitisha kauli hii kwa kutoa hoja sita.

Watoto wanajifunza kwa kufanya, badala ya kusoma au kusikiliza maelezo pekee. Shughuli za vitendo hutoa uzoefu wa moja kwa moja wa kutumia rangi, karatasi, maumbo au vifaa vya kisanaa.

Shughuli za vitendo zinawapa watoto nafasi ya kujaribu, kushindwa na kurekebisha makosa yao. Hii inajenga ujuzi wa kutatua matatizo na ubunifu.

Vitendo vinasaidia kuendeleza mawazo mapya na uhusiano wa kiakili kwa vitendo, jambo ambalo hakuwezi kufikiwa kwa nadharia pekee.

Watoto wanashirikiana, kuwasiliana na kushirikisha mawazo yao, jambo linalosaidia kukuza uelewa wa pamoja na maadili ya kijamii.

Shughuli za vitendo hutoa uzoefu halisi wa kuona na kugusa vifaa na rangi, hivyo kufanya dhana za kisanaa kuwa za kweli na rahisi kueleweka.

Vitendo vinawasaidia watoto kuelewa dhana kwa kina, kwa mfano kuunda maumbo, michezo ya wimbo au ufinyanzi, badala ya kuelewa dhana kwa maneno tu.

12. Fafanua mambo sita ya kuzingatia ili muigizaji aweze kufanikiwa katika kufikisha ujumbe uliokusudiwa kwa hadhira.

Kuelewa vizuri wahusika na historia ya hadithi ni muhimu. Muigizaji anapaswa kujua tabia, hisia na muktadha wa wahusika ili kuigiza kwa usahihi.

Kutumia sauti kwa uwiano sahihi kunasaidia kufikisha hisia na hisi ya matukio kwa hadhira. Sauti inapaswa kuwa dhahiri, yenye mdundo na inavutia.

Kutumia ishara na mwendo wa mwili kunasaidia kueleza hisia na matendo ya wahusika. Mwendo wa mwili unafikisha ujumbe bila kutumia maneno.

Kudumisha mawasiliano ya macho na hadhira kunasaidia kuvutia usikilizaji na kuhakikisha ujumbe unafikiwa kikamilifu.

Kujua muda na mwendo wa matukio ni muhimu ili hadhira isishindwe kufuata au kuachwa nyuma. Muigizaji anapaswa kuzingatia muda wa kuonyesha kila tukio.

Kujiandaa kisaikolojia na kiakili kunasaidia kudhibiti hofu au wasiwasi, hivyo kuifanya igizo liwe la kuvutia na la ufanisi.

13. Kwa kutumia hoja tano, oneshwa umuhimu uliopo kwa watoto wa Elimu ya Awali kujifunza dhana ya uundaji.

Kuendeleza ubunifu na mawazo mapya ni muhimu. Watoto wanapounda michoro au maumbo yao, wanajifunza kutatua matatizo na kubuni kitu kipya.

Kuimarisha ujuzi wa mikono na uratibu wa macho na mikono ni faida nyingine. Shughuli za kisanaa zinawasaidia watoto kudhibiti mikono yao na kufanya kazi kwa usahihi.

Kusaidia watoto kuelewa na kueleza hisia zao ni faida muhimu. Kupitia michoro, wimbo au ufinyanzi, watoto wanaweza kueleza hisia ambazo huwezi kueleza kwa maneno.

Kuongeza kujiamini na kujieleza. Watoto wanapofanya kazi zao wenyewe na kupata mrejesho, wanajenga kujiamini na motisha ya kujieleza.

Kusaidia kuelewa uhusiano wa rangi, maumbo na mpangilio. Watoto wanapojifunza uundaji, wanapata uelewa wa mchanganyiko wa rangi na mpangilio wa maumbo, jambo linalosaidia mafunzo ya kila siku.

SEHEMU C (Alama 30)

Jibu maswali mawili (2) kutoka katika sehemu hii.

14. Fafanua faida sita za tathmini tamati katika somo la Vitendo vya Kujifunza Sanaa.

Tathmini tamati inasaidia mwalimu kubaini kiwango cha uelewa wa mtoto. Hii inarahisisha utambuzi wa mafanikio na changamoto.

Inatoa fursa kwa watoto kupata mrejesho wa kazi zao. Watoto wanajua ni wapi wamefanikiwa na ni wapi wanahitaji kuboresha.

Inasaidia kubaini mahitaji ya ziada ya mafunzo kwa kila mtoto. Mwalimu anaweza kupanga mafunzo maalum kulingana na changamoto za kila mtoto.

Inachochea maendeleo ya ubunifu wa watoto kwa kuzingatia matokeo yao. Watoto wanajifunza mbinu mpya na kujaribu mawazo mapya.

Inahimiza utimilifu na uwajibikaji katika kazi za kisanaa. Watoto wanajua kazi zao zinapimwa na kutathminiwa, hivyo kuzingatia ubora.

Inarahisisha kupanga mafunzo yajayo kulingana na kiwango cha watoto. Tathmini hutoa mwongozo wa kupanga hatua zinazofaa za kufundisha.

15. Eleza changamoto tano za ufundishaji na ujifunzaji wa somo la Vitendo vya Kujifunza Sanaa katika shule za Elimu ya Awali.

Ukosefu wa vifaa vya kisanaa vya kutosha ni changamoto kubwa. Watoto hawapati vifaa vya kutosha kwa kila mmoja, jambo linalopunguza ushiriki.

Wanafunzi wenye umri na uelewa tofauti wana changamoto ya kufundishwa kwa pamoja. Mwalimu anapaswa kutumia mbinu tofauti kufikia kila mtoto.

Muda mdogo wa masomo unaleta changamoto. Shughuli za vitendo zinahitaji muda, na mara nyingine muda hauwezi kufaa.

Ukosefu wa mbinu za kisasa au ujuzi wa mwalimu unafanya ufundishaji usiwe wa vitendo. Mwalimu asiyefahamu mbinu za kisanaa anapoteza nafasi ya kuvutia watoto.

Ukosefu wa mazingira yanayofaa ni changamoto. Shule haziwezi kuwa na mwanga, nafasi ya kutosha au mazingira salama kwa mafunzo ya vitendo.

16. Kwanini ni muhimu kwa mwalimu kufanya maandalizi kabla ya ufundishaji na ujifunzaji wa dhana ya kuchapa maumbo? Toa sababu tano.

Ili kuhakikisha zana na vifaa vyote vinapatikana na viko katika hali nzuri, kwani ukosefu wake unaweza kuchelewesha au kuathiri mafunzo.

Ili kupanga mpangilio wa hatua za kufundisha ili kuwa na mtiririko mzuri wa shughuli, jambo linalorahisisha kuelewa kwa watoto.

Ili kuzingatia mahitaji na kiwango cha watoto, kuhakikisha kila mwanafunzi anafikia uelewa wa dhana.

Ili kupunguza muda unaotumika kufundisha kutokana na changamoto zisizotarajiwa. Maandalizi hufanya mwalimu kuwa tayari kushughulikia matatizo.

Ili kuhakikisha usalama wa watoto wakati wa kufanya shughuli za kuchapa maumbo, kuzuia ajali au kuumia kutokana na vifaa au rangi.